

Čeští architekti proti mrhání a korupci

Author: SF / pb | Published: 18.04.2011

Situace v zadávání veřejných zakázek na architektonické služby v naší zemi je katastrofální

Buď je o vítězi dopředu rozhodnuto a vybírá se z úzkého okruhu několika „soutěžitelů“ a soutěž se všemi jejími výhodami je tak de facto zadušena, nebo jsou zakázky zadávány na základě nejnížší nabídkové ceny v domnění ekonomické výhodnosti takového jednání. Důsledkem nejsou úspory, ale zoufale nízká kvalita realizovaných staveb, které se kvůli špatným projektům prodražují daleko více, než se ušetří na projektu. Naprosto kritický stav je v oblasti územního plánování. Budoucnost našich měst a obcí je na příští desetiletí založená na špatných územních plánech, protože veřejná správa téměř zcela rezignovala na jejich kvalitu a smysl. Vlivem tohoto chování dochází k postupné devastaci prostředí, v němž žijeme. Tento stav má přímou souvislost s korupčním prostředím u nás.

Kvalita práce architekta je určující pro kvalitu výsledného díla

Pokud chceme postavit stavbu účelnou, krásnou a současně mít pečlivou kontrolu nad investovanými penězi, bez kvalitního projektu se neobejdeme. Dobrý hospodář si hledí opatřit projekt co nejlepší, protože ví, že špatný projekt znehodnotí investici mnohonásobně větší. Např. projekt na dům totiž stojí maximálně desetinu celkových investičních nákladů na stavbu. Územní plánování se nezabývá projektováním staveb, přesto je jeho význam ještě důležitější, protože určuje pravidla rozvoje sídel a uspořádání krajiny a ovlivňuje tím hodnotu prostředí, ve kterém žijeme.

Nevhodnost výběrových řízení o nejnížší cenu pro architektonické služby a klamná „ekonomická výhodnost“ vedou k mrhání veřejnými statky

Je prokázáno, že zadávání veřejných zakázek podle nejnížší ceny je u architektonických služeb ve většině případů nevhodné. Úspora peněz je jen zdánlivá. S klesající cenou obvykle klesá kvalita, přičemž existuje určitá hranice, pod kterou již není možné zakázku provést ani podle minimálních standardů profese. Je naprosto alarmující, že u nás stále častěji výběrová řízení o nejnížší cenu vyhrávají nabídky ve výši pětiny tohoto minima. Podle takových projektů se pak staví hloupé a nedomyšlené stavby a vzniká stále více špatných územních plánů.

Jde o hodně. Tři čtvrtiny obyvatel ČR žije ve městech. Architektura a urbanismus jsou hlavními obory, které se podílejí na tvorbě prostředí, ve kterém žijeme. Politici a úředníci by tedy měli vyžadovat příslušnou kvalitu projekčních služeb - místo toho však drtivá většina z nich krátkozrace nakupuje nejlevnější projekty, zdůvodňuje to „ekonomickou výhodností“ a v důsledku tak mrhá veřejnými

prostředky. Skutečně ekonomické chování je něco jiného. Jde o celkovou hospodárnost jednání vedoucí k realizaci nějakého díla. A to nejen ve vztahu k nákladům počátečním, nýbrž i k investicím následným, které jsou, jak jsme již vysvětlili, deseti nebo dvacetinásobně vyšší, přičemž hodnota jejich realizace je na kvalitě přípravy zcela závislá.

(Výběrová řízení, ve kterých je nabídka nejnižší ceny relevantním kritériem hodnocení, jsou vhodná např. při nákupu zboží nebo stavebních prací, kdy lze předepsat podmínky kvality dodávky. Kvalitu architektonických služeb však předem stanovit nelze a podmínky jako např. reference nebo výše obrátu uchazeče jsou diskriminační, omezují soutěžní pole a jsou tedy nevhodné.)

Řešením je soutěž o návrh...

Pro zadávání většiny veřejných zakázek v oblasti architektury, územního plánování a některých technických staveb je určena soutěž o návrh. Nad ostatními druhy výběrových řízení vyniká v tom, že uchazeči odevzdávají konkrétní návrh řešení díla - soutěžní studii. Pouze v soutěži o návrh lze tedy hodnotit obsah a jeho kvalitu a následně jimi poměřovat výši honoráře soutěžícího. Soutěž o návrh je nástroj velmi starý, propracovaný a účinný. Její pravidla umožňují mimořádnou transparentnost, odborné a férové hodnocení nabídek podle mnoha kritérií, díky čemuž se těchto soutěží účastní nesrovnatelně vyšší počet uchazečů než jiných výběrových řízení. Ve vyspělých zemích je soutěž o návrh zcela běžná a úroveň realizací veřejného sektoru tomu odpovídá - ve vzájemném srovnání dopadáme žalostně. Silná tradice soutěží je i u nás, byla však bohužel přerušena. Těch několik výjimek jen potvrzuje pravidlo. Zdůrazňujeme, že přiměřené užití soutěže o návrh je nikoliv primárně v zájmu architektů jako stavu, ale výsostně v zájmu veřejném. ČKA při jejich prosazování plní svou veřejnoprávní roli, kterou má uloženou zákonem.

...politici se jí však vyhýbají

ČKA v posledních dvou letech výrazně zesílila svou iniciativu o prosazení těchto soutěží. Drtivá většina veřejných zadavatelů se jim však pod různými záminkami vyhýbá.

Musíme konstatovat, že politiky deklarovaný boj proti korupci a klientelismu téměř žádný pokrok směrem k čistému soutěžení a uvážlivému hospodaření s veřejnými prostředky zatím nepřinesl a plánované změny zákona o veřejných zakázkách ani nepřinesou. Soutěž o návrh nebyla žádným ze zodpovědných činitelů dosud ani zmíněna, natož aby bylo přistoupeno k jejímu užívání všude, kde to je vhodné. Situaci by mohlo vyřešit zákonné zakotvení povinnosti soutěže o návrh u vybraných veřejných zakázek na projekční služby. Tomu se však politický establishment brání.

Začíná být pozdě

Česká komora architektů, ač je současným stavem znechucena, nehodlá se s ním smířit. Má důkladné zkušenosti, znalosti a rozvahu, aby pokračovala v úsilí o prosazení soutěže o návrh jako standardního postupu, stejně jako o celkové pročištění prostředí v investiční výstavbě. Nabízí je společnosti ku pomoci.

Pokud chceme dobře plánovat rozvoj našich sídel a krajiny, pokud chceme, aby vznikaly chytré, hospodárné a krásné stavby, a pokud máme zájem na pročištění korupčního prostředí veřejných zakázek, tak se bez soutěží o návrh neobejdeme. Vyzýváme tedy politiky a úředníky činné v oblasti investování veřejných peněz: Vzpamatujte se! Současně vyzýváme veřejnost: Vyžadujte od svých politiků odpovědné zacházení s veřejnými prostředky.